

a porovnávají je s podněsterskou situací. Z tohoto srovnání jim vychází právo Podněsterské moldavské republiky (PMR) na samostatnou existenci. Tento názor je podpořen rozsáhlou kapitolou věnovanou právu Moldavska na ozbrojený pokus podmanit si Podněstří, který byl podniknut v roce 1992. Po analýze mezinárodního práva autoři dospívají k názoru, že tento krok nebyl v souladu s právem.

Velký prostor je věnován právu národů na sebeurčení jako jednomu z hlavních argumentů přívrženců podněsterské nezávislosti. Tento princip je následně konfrontován s principem teritoriální integrity států a principem nedotknutelnosti hranic. Autoři uvádí, že tyto principy se staly jediným argumentem zachování Moldavska v sovětských hranicích. Podle nich je to argument přinejmenším vratký. Od doby dohodnutí těchto principů se tři evropské země rozdělily a jedna spojila. Dle autorů je tedy jen dalším důkazem používání „dvojích standardů“ odpůrci podněsterské nezávislosti. Následně se autoři věnují otázce lidských práv a mezinárodnímu humanitárnímu právu. Po analýze podněsterské ústavy a institucionálních mechanismů garance lidských práv docházejí k názoru, že podněsterští zákonodárci urazili velmi důležitý kus cesty ve směru k demokracii. V závěru autoři tvrdí, že „podněsterský problém je především problémem nejhrubějšího přehlížení základních mezinárodněprávních norem a principů“ (s. 175).

Kniha je psána velmi jednostranně, autoři byli evidentně již před analýzou rozhodnutí o jejím závěru. Jako suma právních argumentů zastánců principu práva na sebeurčení Podněstří je však velmi ilustrativní a cenná. Pokud ji čtenář porovná s knihou *Thawing a Frozen Conflict: Legal Aspects of the Separatist Crisis in Moldova, The Special Committee on European Affairs Mission to Moldova* (New York: Association of the Bar of the City of New York, 2005), která je stejně jednostrannou sumou argumentů odpůrců tohoto principu, může si udělat poměrně hezký obrázek o tom, jak flexibilní je mezinárodní právo v otázce konfliktu zásady práva národů na sebeurčení a zásady neměnnosti hranic. Práci je možné stáhnout na adrese <http://www.mvdpmr.org/images/stories/news/2008/sentiabr/30/SB.rar>.

Matěj Sviták

Mansoor, Ali. – Bryce, Quillin, eds. ***Migration and Remittances: Eastern Europe and the Former Soviet Union***. Washington: International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, 2007. 213 s.

Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD), jedna z pěti institucí Světové banky, se po zřízení v roce 1945 soustředila primárně na rekonstrukci ekonomik států poválečné Evropy a v následujících desetiletích na potírání chudoby v rozvojových státech světa. Po rozpadu Sovětského svazu se IBRD začala podílet na eko-

nomické a sociální transformaci států bývalého východního bloku a střední Asie, které pracovně spojila v region *Europe and Central Asia* (ECA) sestávající dnes v zásadě ze všech postkomunistických zemí a Turecka, a to včetně nově osamostatněné Černé Hory a Kosova (celkem třicet zemí). V roce 2007 vypracovala skupina expertů této instituce analýzu *Migration and Remittances* popisující historický vývoj a současné trendy mezinárodní migrace (především pak migrace pracovní síly) v regionu od roku 1990 do 2004 (termín *remittances* lze do češtiny volně přeložit jako „výdělky migrantů zasílané zpět do vlasti“).

Co se týče struktury, zpráva čítá úctyhodných 213 stran a je rozdělena na dva přibližně stejně dlouhé celky. První celek je tvořen čtyřmi kapitolami, které se zabývají migračními trendy, faktory způsobujícími migraci, ekonomickými důsledky migrace, její regulací a mezinárodními smlouvami. Na závěr prvního celku předkládají autoři své návrhy na úpravu regulace se záměrem zlepšit postavení migrantů a omezit ekonomické dopady migrace v zúčastněných státech. Druhá část popisuje užitou metodologii výzkumu a předkládá čtenáři velké množství detailně a precizně zpracovaných tabulek, grafů a statistik, které je možné „číst“ jako samostatnou knihu potvrzující závěry a návrhy prvního oddílu. Publikaci nechybí rozsáhlá bibliografie, rejstřík a pro obdobné zprávy nezbytný seznam zkratk.

Podle autorů lze migraci v regionu rozdělit do tří hlavních období podle motivace migrantů na: 1. „přeshraniční“ (po rozpadu SSSR a socialistické Jugoslávie); 2. ekonomickou (přibližně od konce 90. let 20. století do současnosti); a 3. demografickou (vzhledem k předpokládaným demografickým změnám bude v následujících dekádách nabývat na důležitosti). Hlavní vlna migrace „přeshraniční“ (diaspora, váleční uprchlíci, žadatelé o azyl, etnika a národy rozdělené nově vzniklými hranicemi apod.) podle zmíněné klasifikace skončila koncem 90. let, nyní se tedy společnost a státy regionu nachází ve fázi s převažující migrací ekonomického rázu. V rámci této migrace kolektiv expertů spatřuje dvě výrazné vlny: 1. migraci ze západních (bohatších) států regionu do států Evropské unie; a 2. migraci v rámci SNS z jihu směrem na sever (především pak do Ruska).

Kvůli nevhodné regulaci migrace ve většině cílových zemí regionu a západních zemí (kvóty nereflktují reálnou situaci trhu, doba pobytu je přísně stanovena) dochází ke kumulaci nelegálních migrantů, kteří se bez dohledu institucí stávají snadným terčem nekalých praktik (prostituce, vydírání) různých subjektů (mafie, firmy najímající ilegální pracovníky) a zároveň rizikovým faktorem na trhu práce (nejsou plátcí daní, znevýhodnění vůči firmám najímající pouze legální pracovníky atd.). Velké množství migrantů tak například skončí „na půli cesty“ do cílové (bohaté, západní) země v tzv. transitních zemích (Rusko, Ukrajina, Rumunsko, Ázerbájdžán), často bez možností návratu zpět do vlasti (nedostatečné finanční prostředky, víza). V transitní zemi pak bývají nuceni pracovat za nedůstojných podmínek bez možností požádat o pomoc příslušné úřady z důvodu ilegality svého pobytu (s. 32–37).

Motivací dnešní hlavní (ekonomické) vlny migrantů je kombinace tzv. „push“ (nízká životní úroveň, nestabilní politická, ekonomická, či sociální situace apod.) a „pull“-faktorů (lákadlo velkých výdělků v zahraničí, poptávka pracovní síly), nicméně tento vzorec se díky zvyrazňujícím se změnám v demografických trendech dílčích států bude měnit. Experti odhadují, že kolem roku 2050 dosáhne obyvatelstvo Turecka hranice sta milionů (nárůst o třicet milionů), zatímco domácí obyvatelstvo západních států regionu za stejnou dobu poklesne o pětinu na stejný počet. Podobný trend je možné v současnosti spatřit taktéž v prostoru Společenství nezávislých států (nárůst obyvatelstva ve státech střední Asie a naopak pokles obyvatelstva Ruska). Demografický faktor tak postupně převáží nad motivací primárně ekonomickou a migrace se stane jedním z klíčových témat jak v zemích vysílajících (nízká nabídka práce), tak v zemích přijímajících migranty (nedostatek pracovní síly, stárnoucí populace). Z tohoto důvodu je podle autorů analýzy nezbytné co nejdříve upravit nevyhovující mezinárodní smlouvy a imigrační politiky států regionu.

Hlavní dva problémy bilaterálních smluv (nejčastější forma regulace) mezi „vysílajícími“ a „přijímajícími“ státy spatřují analytici v již zmíněném nárůstu počtu ilegálních pracovníků a dlouhodobém pobytu migrantů. Navrhují vytvoření dosud neexistujících mechanismů k podpoře tzv. *cirkulární* čili *opakované* migrace, které by měly pomoci vyřešit problémy oba: imigranti by snáze dostávali víza (tudíž by po jejich vypršení nezůstávali v cizí zemi nadále ilegálně) – pro návrat by byli motivováni např. tím, že by se jim sociální dávky a důchody vyplácely až ve vlasti (s. 97–112). Dalšími návrhy jsou vedle požadavku zlepšení spolupráce mezi státy a vyváženosti nabídky a poptávky na pracovním trhu také zvýšení kvót pro imigranty a přesun zahraniční pracovní síly do sektorů, kde je nedostatek domácích pracovníků. Jinými slovy: analytici podporují flexibilní cirkulaci a opakovanou, krátkodobější migraci namísto dnešní zkomplikované, nefungující regulace umožňující nárůst počtu pracovníků v ilegální sféře a zhoršení jejich sociálního statusu.

Publikace je zajisté přínosem pro relevantní organizace, úřady, analytiku, think-tanky a akademiky zabývající se migrací, a to především díky velmi pečlivě zpracovaným grafům a tabulkám. Statistická data jsou zpracována metodou pomyslného průsečíku, či syntézy, ze tří zdrojů, aby se pokud možno alespoň přiblížily k nedosažitelnému ideálu objektivní a reálného stavu. Těmito zdroji jsou: 1. sčítání obyvatelstva (přibližně každou dekádu); 2. statistiky jednotlivých administrativ; 3. dotazníky. Autoři analýzy jsou si vědomi nebezpečí iluze považovat publikované statistické závěry za úplné, objektivní a absolutní a nabádají ke kritickému pohledu i čtenáře. I když se některé pasáže ve zprávě zbytečně opakují a spolu s přesprášeným technicistním stylem poněkud znemožňují plynulejší četbu, jde o cennou publikaci – podobných „statistických syntéz“ o migraci ve východní Evropě a SNS příliš nenajdeme.

Jakub Šimák